

Fikirler

Cilt: 2

1 İkinci Kânun 1929

Sayı : 31

ZAVALLI NECATİ BEY

Öyle zan olunuyor ki, hayatın en esrar-engiz tesellisi, yaşayanlara ölümün mevcut olmadığı hissini vermesidir. Bunun içindir ki dünyada yegane hakikat olan ölüm, kendini sıhatta görenler için, mevcut olmayan bir şey, kâranlık ve uzak bir hayal görünüyor. İnsan ölümün kurbanlarıyla karşı karşıya kaldığı zamanda dır ki bunun varlığını anlıyor.

Necati beyin ölümünü işittiğimiz zaman gayri tabii, gayri vaki ve gayri memul bir felaket karşısında kaldığımızı hissettik. dimağımızın kabul ettiği bu faciayı kalbimiz asla kabul etmek istemiyor. bu mert ve dinç inkilapçının ölümü onu tanıyanların kalblerinde derin bir teessür bıraktı.

O bir çok meziyetleri varlığında cemetmişti; kudretli bir teşkilatçı, yüksek bir hatip ve bunların hepsinin fevkinde temiz bir insandı.

Milletlerin tarihinde inkilapların yetiştirdiği insanlar olduğu gibi, inkilâpları yaratan insanlar vardır. Necati beyde her iki

meziyet vardı. faal, iradeli, inkilapçı, yürüdüğü ve yaşadığı yerlerde daima fazilet izleri bırakan merhum; halkın içinden sıyrılmış, azmi, iradesi, hitabeti ve cevvaliyetiyle kendi kendine inkilap ve vekâlet sandalyasına çıkmıştır. inkilap tarihi bu izmir çocuğu için ayrı bir safha kaydedecektir. Maarif inkilabı Necati isminin bir ifadesidir. Tedrisatın bugünkü sistemleri, muallimlerin nail olduğu refah, asri prensiplerin kuvvetli bir nusg gibi maarif hayatına girmesi hep bu inkilapçı gencin yüksek eserleridir.

Türk inkilâbı Necati beyin ölümüyle kıymetli bir âmil kaybetti. ve ölüm onun çok genç yaşında karşısına çıktı.

Bu günden itibaren tarihin malı olan merhum terbiyesiyle meşgul olduğu neslin karşısında en iyi bir seciye misaliydi.

inkilabın bütün devirlerini yaşayan merhum tarihte nâdir kimselere müyesser olan temiz bir kalble gözlerini hayata yumuyor. Onun içindir ki ölümünde de büyük görünüyor.

NURA GİRERKEN

Uzun müddet karanlıkta kalanlar, birden bire nurlu bir manzara karşısında kalırken gözlerinin kamaştığını ve bir an için karışık hayallerin nazarlarında dolaştığını görürler. Fakat bu muvakkat ve müphem an geçince varlıkları nurlu bir dünya içinde kalır. Bu geçici karanlıktan sonra perdede teressüm ve tecessüm etmeğe başlayan yüksek bir filim gibi nazarı karşıya yeni manzaralar ve değişiklikler doğar.

Muhterem Eminimizin bir musahabesinde dediği gibi Kristof Kolombun yumurta hikayesini andıran bir şekilde Gazinin Dahî bir buluşla bir anda alfabe mes'alesini halletmesi, asırlardan beri girift ve karışık bir alfabeyle yerinde sayan Türk milleti karşısına birdenbire nurlu bir alem açtı. Eski alfabe ile okuyup yazmak bilenlerin yeni alfabe karşısında ilk günlerde bucalamaları bu nurlu hayatın gözleri kamaştıran tesiridir. Hiç okuyup yazma bilmiyenlerin bu esrarengiz mucize karşısında, kısa bir zamanda, okuma yazma öğrenmeleri de gözleri açılan körlerin heyecan ve yüksek saadeti gibidir. Filhakkâ, büyük inkılaplar, yalnız bir fikri tahakkuk ettirmeğe çalışanlar değil, yeni yeni buluşlar ve hamlelerle hâlde istikbali fethedenlerdir. bu

nuktai nazardan Türk inkilâbı bir ideal inkilâbı, bir fikir inkilâbı, ilmin cehle, istikbalin hale galebe ve zaferidir. Ve bunda şayanı hayret hiç bir şey yoktur. taassup ve esaret asırlarında gözleri kapalı bir surette hayat yolunda ilerileyen Türk Milleti harsî kabiliyetini ve yüksek kuvvetini gösterecek bütün fırsatlardan mahrum kaldı. Türk tarihî irfana susamış bir milletin derin cehtini ve yüksek mücadelesini gösteren mefahirle doludur. her köyde bir mektebin mevcudiyeti Türk ruhunun irfana olan iştiağının el ile tutulur bir timsalidir.

Eski nesiller bu idealin bir türlü tahakkukunu göremediler Eski alfabe karşısında bir Çin setti gibi, çetin, sert, aşılmaz, uzun bir duvar halinde durdu. Bu nesiller şayanı hayret bir azimle bunu aşmak istediler fakat muvaffak olamadılar.

Bunun içindir ki alfabe inkilâbı bütün inkilâpların tacı ve mihrakıdır.

bu mihrakın nurudur ki diğer inkilâpların gıdasını teşkil edecektir. Bu son inkilâp olmasaydı diğer inkilâplar süsüz, ihtimamsız büyüyen birer çocuk gibi yetişecekti! Gelecek nesillerde bunun boşluğunu hissedecekti.

Yeni devrin nurlu günleri içinde tabii bir sevinç hâlinde kalbimizden gelen heyecanları kayederken bu şerefli nesle mensup olmaktan mütevellit

gururumuzu da kayedebiliriz. Gazinin inkilâp tarihinde emsalsiz ve varılmıyan mevki ini ise gıpta verici bir takdirle temaşa edebiliriz.

Dumlupınarda kumandan, millet kürsüsünde emsalsiz bir hatip olan Gazi hakiki yüksekliğini mürebbilikte ve hakiki ünvanını başmuallimlikte buldu. unutmamalıyızki, hakiki dahi inkilâpları diğerlerinden tefrik eden vasıf dama muallimlik olmuştur.

Sokrat, Eflatun, Epikür, Rabele, Jan Jak Ruso, Tolstoi, Bergson gibi beşeri görüşe başka bir istikamet veren yeni devirlerin mübeşşirleri hakiki büyüklüklerini muallimliklerde göstermişlerdir.

İstikbalin derinlikleri içerisinde esrarlı kuvvetleri sezen Gazi içinde başka suretle harekete imkanı yoktu.

Maarifimize inkilâbın derinliği ve şerefiyle uygun bir şekil veren Maarif vekâletimizin (antialfabetizme) karşı asilane bir mücadeleyle başladığı bu devirde bazı maniaların ortadan kaldırılmasına ait bir temennimizi de kaydedeceğiz.

Hakiki muvaffakiyet maddî ve manevî cephe tam bir birlikle kabil olacaktır. binaen aleyh orta tahsilin olduğu gibi ilk tahsilinde madli nuktayı nazardan temânen maarif teşkilatına alınmasına ihtiyaç vardır.

Asım İsmet

YENİ MEKTEPLER

Jan Jak Ruso enstitüsü profesörlerinden (M. Adolf Ferrière)in izmir konfransları

Alâka (Entere-Intérêt) Merkezleri

Hanımlar, beyler,

Bu gün nazarı dikkatimizi alâka merkezleri üzerine çekmek isteyorum. avrupa ve amerikada bu ceryana (Fa'al mektep) denilmektedir. bazı muallimler: çocuklar mektepte zaten fa'aldır, deye bu unvanı hayrete düşmüşlerdir.

bunula beraber emredilerek yaptırılan bir işle, çocuğun kendiliğinden yaptığı iş arasında çok fark vardır.

Eski mektep dışardan içeri doğru te'sir yapmak isteyordu. yeni mektep ise, çocuğun içeriden dışarı doğru büyümesini ister. eski mektepte, ekseriya, çocuğun 'canı sıkılıyor. ve çalışmaya bilmek için ceza usulüne müraaat etmek lazım geliyordu. bu sebeple çocuklar kendi kendilerini idare etmek ve kendilerinin efendisi olmak istidalarını kaybetiyorlar.

Yeni mektebin çocuk hakkındaki fikri evelce pestazı tarafından şöylece ifade edilmiştir:

«Çocuk, nebat gibidir.» Frobel de « çocuk bağçesi ve bağçavan» sözlerini kullanmıştır.

Bu itibarla mektep: küçük nebat için lazım olan toprağı harareti ve rütubeti hazırlamak mecburiyetindedir. ferdi tetkik eden psikolojinin işi işte budur. Sosyoloji ise cemiyetin bütün ihtiyaçlarını nazarı itibara alır. muaallime, psikoloji: «bırakınız, çocuk

yavaş yavaş büyüsün!» der.

Sosyoloji ise: «acele ediniz!» der. mektep programları bu iki zıttın (psikoloji ile Sosyoloji) arasını bulmaya oğraşmaktadır. ben bunların her ikisinde tatmin edilebileceğini zanediyorum. on iki yaşından aşağı çocuklara nebat gibi muamele edelim. on iki yaşından yukarı olanları cemiyetteki vazifelerine göre hazırlayalım. fakat bu bapta şahsiyetin inkişafına müsaade edelim. çocuğun ihtiyaçlarını ve büyük insanların istidatlarını anlambk için, hâkim olan başlıca enterelerin neler olduğunu bilmek lazımdır.

niçün entere merkezleri deniliyor?... entere nasıl tarif edilebilir?...

— Entere: heyecanla ısınmış ve gidalanmış olan fikirlerin hareketidir. amerikalı Vilyam Ceymes göstermiştir: Çocuk bir şeyle alâkadardır olursa, o şeye ait her şey de çocuğu alâkadardır eder.

Enteresiz tedai efkâr, unutulmağa mahkûmdur. fikirleri, hafızaya nakşeden, enteredir. Bunun tecrübesi amerikada yapıldı. çocukların enteresi nazarı dikkata alınan mekteplerde, istifadelerinin daha ziyade olduğu görüldü.

Fakat entere ile basit bir hevesi birbirine karıştırmamalıdır. eyer haricen, sunî olarak olursa, neticede çocuklar işten nefret ederler. eyer hakiki enteresi varsa, çocukta yaratmak ve inşa etmek cehtleri görülür.

Şurası aşikârdırki iş hususunda entereler türlü türlü olabilir. Bununla beraber iki şey hocanın işini kolaylaştırır: aynı yaşlardaki çocuklarda hemen hemen aynı entereler vardır. birde sınıfdaki çocukların hepisi-modaya olduğu gibibirten bir şeyle alâkadardır olurlar. çocuklar aralarından bir şefe tabi ve bunun teklif ettiği şeyle alâkadardır olur.

Binaen aleyh, ruhiyateya muhtelif yaşlarda çocukların nelerle alâkadardır olduklarını bilmek lazımdır.

4—6 yaşlarında, entereler dağınıktır... bu çağda çocuk henüz fikirlerini ve muhtelif enterelerini bağlamağa, ve ya tam ve ahenkli bir iş yapmağa muktedir değildir.

7—9 yaşlarında, kendi şahsiyetile münasebettar şeylerle alâkadardır olur: etrafındaki büyüklerle, veya hayvanlarla, ve hoşuna giden şeylerle.

10—12 yaşlarında çocuk, kendisiyle münasebettar olmayan, bazı mevzu'larla alâkadardır olur: mesela tarihi bir sîma ile, veya büyük bir seyah ile.

13—15 yaşlarında, entere mücerret şeylere teveccüh edebilir: sarf ile fenlerde tasnif gibi.

Sarfa karşı nefret, ekseriya bu dersin pek erken okutulmasından ileri geliyor.

Mudil ve güç mücerretlere entere, 16 veya 18 yaşlarında başlar.. bu çağda artık eşya âleminden ayrı fikirler âlemi ile alâkadardır.. gençler bu yaşlarda Sosyoloji, iktisat ilmleriyle alâkadardır olur.

Bütün bu inkişaf devrelerinde âlemi harici ile temas noktaları aynı olmalıdır:

Fennî zihniyet

Fennî zihniyet vetiresi dört esası ihtiva eder:

1 — Tarassut, ki bununla zihin haricî âlemle temas eder.

2 — Faraziye, ki hadiseler arasındaki sebep ve neticeleri aramak amelîyesi faraziyelerle yapılır.

3 — Tecrübe, ki faraziye-leri kontrol ve tasdik etmek için hadiseler tekrar elden geçirilir.

4 — Kanunlar, tasdik amelîyesinden sonra, artık, hakikat yolu üstündeki hatalar kalmamış demektir. o zaman fennî kanunlar teşkil edilebilir.

Buraya kadar, benim izah etmek istediğim şeyin nazari kısmıdır. Şimdide bunların tatbiki suretlerini izaha çalışacağım.

Çocuğun faaliyetini kollamak için üç yol vardır:

1 — faal usul, ki alamanca buna «Arbeitsschule» derler.

Muallimler, resmî bir programa tabi olmak mecburiyetinde kaldıkça, bu usulü takip-ten başka bir şey yapılamaz. Muallim bazı derslerle işleri- bağlar. iş, burada dersi daha iyi izah etmiş olur.

Küçük çocuklara bebek evleri yaptırılır. Daha sonra tekâmül sırasile meskenler yaptırılır.

Tarihde mesela kuruni vustadan bahsederken, şatolar, v.s. yaptırılır. bu usul bir çok yerlerde tatbik olunabilir.

Çamur, tahta, tuğla, karton işlerine, bu husus için her mektepte yer verilmelidir.

Fakat bu nevi işler, hakiki entere işi, kendiliginden faaliyet degildir.

BU TEPEDEN .....

Bu tepeden sen de bak İzmir ufuklarına,
Bu çeşmenin hürmetle oku kitabesini,
Duyarsın o rabbânî varlığın tunç sesini:
« Ordular hedefiniz akdeniz dir ileri ! »
Bu emre gönül veren ordunun her neferi
Bir sonbahar akşamı bu tepede toplandı,
Bu tepeden bir kızıl alev uzandı, yandı
Bu çeşmeden sen de iç, eğil, bir tas dolusu
Bu su mukaddes bir su, hasret gideren bir su!
Bir yutum için koştu, bu suyun menbama
O murat ocağına, bu yurdun cennet bağına
Bu tepeden bir kızıl alev yamp yükseldi,
Bir güneş olmak için beklenen yarına
O büyük güneş doğdu, o mesut yarın geldi
«Dokuz Eylül» sabahı İzmir ufuklarına !.....

Rifat Necdet

(*) Bu tepe ve çeşme Kemal paşa kazası yolundadır.

2 — programı, çocukların faaliyetine istinat ettirmektir, işte iki misal «1 Dekroli usulü» «2 Rusların toplu tetris usulü.» burada cüz halinde ayrı ders yöktür.

Muhtelif faaliyetlere ait entereleler bir mevzuun etrafında toplamıştır. mevzular üç esas etrafındadır: (1) Tabiat ve insan (2) iş (3) cemiyet. bunlar dört senede, 8—12 yaş arasında mutalaa edilir.

Birinci sene; aile ve mektep; ailede iş, tabiat, mevsimler mutalaa edilir.

İkinci sene; Köy ve ya şehir, köylerde iş, sanatlar, nebatlar, hayvanlar mutalaa edilir.

Üçüncü sene: bulunulan

mıntaka, oranın işleri müesseseleri, mıntakanın tarihi, fizik kimiya, uzviyeti beşer.

Dördüncü sene: Vatan ve bütün beşeriyet: vatan tarihi ve müesseseleri, siyasi teşkilât, umumi coğrafya ve fizyoloji.

Bu programı eveleden yapıyor ve hocalar tarafından da dersler veriliyor. Çocukların bu derslerle hakikaten alâkadar olup olmadıkları aranılmıyor, Rus mekteplerini görüp gelenler, orada da derslerin eski usulde verilmekte olduğunu söylüyorlar.

Dekroli programı, çocuğun ihtiyaçlarına daha ziyade tevafuk etmektedir... Bu, üfkî beş çizgi ile gösterilebilir

1— mefhum. 2— verme tarzı. 3— çocukların mektepteki faaliyeti. 4— çocukların evdeki faaliyeti. 5— mekani-zasyon.

On beşde şâakulî çizki:

1— Müşahede ve tarassut.

2— Muayyeniyet, sebep ve netice rabitası. müşahhas bir misal alalım, mesela tenvirat:

Aydınlık yapan şey ne? zıyanın sebebi: güneş, sunî aydınlık.

3— Teknoloji, aletler, makineler, lambalar, ölçüler: meseleler, hesaplar, bir makinanın getirdiği varidat.

İsviçrede bir mektepte, çocuklar bütün meseleleri muhitlerindeki hayattan yapmaktadırlar.

4—Şifahi izah: zıya ile münasebetli kelimeler: kıvılcım, alev, inikâs, gölge.

5— Tedaii efkâr.

6— Mekâm iştirak: başka memleketlerde tenvirat.

7— Zemanen iştirak: tarih

8— Zıyaya müteallik resim.

9 — Ahlak: hifzısıhhat, tehlikeler.

10— Jimnastik: parlayan ve sönen zıyayı temsil eden bedeni danslar.

11 — Zıyayı tepcil eden musiki

12— Müşahhas ifade: imal, eski lambalar imali.

13— zıya üzerine kıraat.

14— Tahrir.

Bu suretle 75 hane açılıyor çocukların buldukları şeyler ile muallamin notedeceği şeyler, bu hanelerin içine girer.

Bu hanelerin hepsinin doldurulması lazımgelmez. Ancak bir faide arzeden, ve çocukları hakikaten alâkadar eden haneler doldurulur.

İşte 8—9 yaşlarında çocuklara bir senelik mevzular...

İlkteşrinde: Sonbahar, son teşrinde inek. İkkânunda: el. Şubat: Kar. martta: ateş. nisanda: nebatlar ve büyüme-leri. Mayıs: çiçekler.

8—13 Yaşlarında çocuklar için Dekroli, insanın dört esaslı ihtiyacını tetkik ettirmektir:

1 — Gıda. 2 — Tahaffuz (Mesken, elbise, teshin) 3 — Hastalıklara ve düşmanlara karşı uzviyetin müdafaası: 4— Birlikte çalışma; istirahat ve eyence ihtiyacı.

Üçüncü sınıflarda sadece faaliyet usulü değil (yani dersler bir takım işlere bağlanmakla değil.) mevzuu çocuğun hali hazır ihtiyaç ve enteresini bağlayan, faal mektep usulüne göre yapılmalıdır.

Bir kaç sens evvel bir sınıfta nasıl çalıştığını arz edeyim: çocuklarla dagda vaktile vahşilerin oturduğu mağaraya gittik.

Magara devrindeki insanların nasıl yaşadığını düşündük. Esaslı ihtiyaçların aynı, fakat bu ihtiyaçları tatmin vasıtalarının başka olduğunu bulduk. Bu ziyaretten sonra şu iki mevzuu yazdılar: mağara devrinde bir çocuğun yirmi dört saatlik hayatı ile bu günkü çocuğun 24 saatlik hayatı.

Çocuklar eski zmandan bu güne kadar tekniğin ve aletlerin ne suretle değiştiğini öğrenmek istediler. Bu vesile ile ihtiyaçların tasnifini verdik: Gıda, teneffüs, kapacak, aletler, mesken, elbise, mahrukut, hararet, zıya, hastalıklara karşı tahaffuz, ictimâî

grubun müdafaası, nakliyat vasıtaları.

Çocuklar, hakikat ihtiyacını da söylediler: fennî taharirler. güzellik ihtiyacı: sanat.

8 Yaşında bir kızcağız, bütün bunlar arasında (Yeni duygu, düşünce ve irade arasında) bir ahenk lazımdır. dedi...

İnsanın; âlemi haricî ile münasebeti ne yoldadır?..

Bir taraftan tabiat diğer taraftan insanîyet ile.

Programda, tabiat yanında bir teknik şubesi de var:

Hesap..

Ve insanîyet tarafındada, bir teknik şubesi var: lisan ve yazı.

Tabiat: hayvanları, nebatları, mâdenleri, zıya ve hararetin menbaı güneşi muhtevirdir.

İnsanîyet: âile, mektep, içinde yaşamılan köy ve ya şehir, mıntaka, vatan, ve bütün insanîyeti muhtevirdir.

Bu kadro gösterir ki her hangi bir ihtiyaç, tabiat ve ya insanîyet serlevhası, altında mutalea edilebilir.

Vesikaları tasnif etmek için üzerleri numarolu zarflar kullanılmaktadır. Bunlardan her biri, bir entere merkezine aittir. bir kaç ay sonra böyle yüzlerce oldu.

Bundan başka her çocuğun müteharrik yapraklı birer muşannıfı vardı. Bunun üstündeki işaret zarfları üstlerindeki işaretlere tevafuk etmelidir. Kırdada veya bir köyde yaptığımız müşahedeleri kaydediyoruz. Bu üç işin birincisidir: tarassut.

İkinci iş: vesikaları, zarflara tasnif etmektir.

Bir mevzu üzerinde müştereken çalışacak olursak her çocuk kendi vesikalarını çıkarıyor, çocuklar birbirlerinin vesikalarını değiştiriyor ve ya kopya edebiliyor.

Bu suretle mevzuun tetkiki bitince, hulasası siyah tahtaya yazılıyor: Bunu herkes kopya ediyor ve kendi musannıfında yerine koyuyor. Bu sistem ile her kesin muntazam vesikalari oluyor ve kolayca müracaat olunabiliyor. Gene bu sayede- dir ki, beklenilmeyen bir hadise oluverince veya bir fabrika ziyaret edilince.. Böyle bir şey vukua gelmezse, senenin başında hep birlikte yaptığımız programı takip ediyoruz.

Çocuklara şahsi çalışmayı öğretmek için, onlara üç türlü iş teklif edildi :

- 1) Mecburi en az iş.
- 2) muallim tarafından teklif edilen bir çok işler arasından bir tane seçmek.
- 3) Çocukların kendileri tarafından arzu edilen serbest iş.

Bu usulün, bazı tahavyüller ile tatbikını, başka yerlerde de görüyoruz: Amerikada serbes iş esası varki (projekt method) deniliyor. Teksasda, dört senelik geniş bir tecrübe yapıldı.

Profesör P. Bovet « faal mektep çocuğun hürriyeti » nam raporunda bundan bahsetmiştir. Amerikanın Vinetka şehrinde maarif müdiri Vaşburn, iki usul kullanıyor :

- 1) Müştereken beraber çalışma.
  - 2) « Standarisé » ferdi çalışma. (tek başına mecburî)
- Cenevedeki « Ecole International » dört muhtelif suret-

te çalıştırmaktadır :

1) « Standarisé » ferdi çalışma. Hesapla sarfta tatbik olunuyor.

2) Müştereken çalışma, teşkilatlı surette (Dekroli) nin entere mekezleri usulü.

3) Serbes ferdi çalışma. Ekseriya entere merkezleriyle alakadardır. Bir çocuğun arkadaşlarına konferans vermesi gibi.

4) Serbes müştereken çalışma. yahut projekt usulü.

Entere merkezleri usulünün burada nasıl tatbik edileceğini de arzedeğim.

(Gıda ve hayvanlardan) bahsolunurken, memleket malsalları esas olmalıdır.

HASRET

Seni hatırlıyorum ben her gün bin bir defa
Her akşam gurup vakti gözlerimin - bir defa

Bile olsun - yoluna doğru uzanmasından,
Anlıyorum bu boşluk sensiz sanki bir zıندان

Sana anlatamamki nasıl intizardayım;
Hicrinle üç yıl gibi uzun geçti üç ayım !

Yalnızım yok yanımda cana yakın bir kimse,
Güneş dağlar ardına gömülürken benim de,

ağır ağır düşüyor başım göğsüme doğru;
Hasret ölüme yakın bir acıymış .. ne doğru!

İzmir Eylül 1928

Süleyman Sıddık

(Gıda ve nebatat) mutâlaa edilirken üzüm, incir, arpa, zeytin, v.s. tatbik olunmalıdır.

(Mesken ve hayvanlar, mutâlaa olunurken, halılar, ipek v.s. den bahsedilmelidir.

(Elbise ve nbatlar) da pamuk v.s.

(Madenler ve iş) te çinicilik, çömlekcilikten bahsolunur. Bunlar, sanat bahsinde de tetkik olunabilir.

İzmir ticaret odasında, memleket masullarını ve sanatlarını öğrendim:

Hakkı beyin 9 eylul 1928 sergi için yazdığı eser bu bapta işinize yarayacak rakamlarla doludur.

Yeni Mekteplerde Zihin Terbiyesi

- 4 -

Mesai Usulleri

Bu munakaşalar (15) yaşından büyüklere inhisar eder.

Bir sene zarfında, bir yeni mektepte verilen konferansların bazıları şunlardır:

Anvers limanı.

Birezilya.

Ziraat aletlerinin tekâmülü.

Belçikada himaye-i tabiat ve bir millet parkı te'sisi.

Metekte telsiz telğraf te'sisi. İktisadi noktai nazardan ağaçlar.

Çocuklar, mektep mecmuasında konferans hulasalarını neşr ederler.

2 - Kütüphane, kolleksiyonlar, ders vesaii, laboratu-

1—Talebe ve muallim konferansları— her ay bir muallim ile bir talebe, çocuk ebeveynlerinin, mektebin dostlarının, talim hey'etinin huzurunda seçtikleri mevzulara dair konferanslar verirler. bu vazife ile çocuklar yalnız umum muvacehesinde fikirlerini serbest söylemek itiyadını almazlar, bilhassa tenkide tahammül etmeğe, murakabaya, muna-kaşaya alışırlar.

Tanınmış tanınmamış bir çok zevat huzurunda cereyan ettiğinden bu munakaşalar adeta resmi bir mahiyeti haizdir .

11, 12, 13 yaşlarında çocuklar artık memleketlerinin mahsul ve iktisat işleriyle alakadardırlar; ve iktisaden kuvvetli ve müttehit bir millete mensup olmakla müftechir olurlar.

Millî gurur, eyi veya fena olabilir.

Fenadır: eyer düşmanları nefretle iktifa ederse. Eyidir; eyer falan veya filan sâhada birinci bir millete mensubiyetle iftihar ederse.

Bu mesai usulü sayesinde tetkik ve mutalaanın ne kadar kolay olduğunu da söylemek isterim.

(Vaşborn),Vinetka şehrinde on senelik bir istatistik yaptı.10000 çocuk vardı. Bu usul sayesinde,alelade mekteplerde 8 senede

yapılan işi, eyi çocuklar tarafından 4 veya 5 senede yapıldığı görülmüştü.

Orta derecedeki çocuklar ise 8 sene yerine altı veya yedi sene sarfediyorlar. Miha-kinin vardığı neticeye bu suretle de varılıyor:

Az zahmetle çok faydalı netice elde etmek .

Bu halde, çocuğun şuurlu enerjisine müracaat etmekle daha eyi netice ve semere elde ediliyor.

İşte entere merkezleri usulünün amelî neticesi.

« J.J. Rousseau Institut » sı Psikoloji laboratuvarı sabık asistanı, İzmir Kız muallim mektebi usul hocası

M. Rahmi

varlar, atölyeler.

Derslere ve istihzarata icap eden bütün kıymet ve vüs'atı vermek, evvelce arz ettiğimiz usullerden azami mahsul elde etmek için tecrübe ve iş aletlerini çocuğun tettebbu mesaisine temamilen amade bulundurmak lazımdır.

Bu, o kadar mühim ve gayri kabili ictinap bir zaruretdirki, temin edilmedikçe bu bahsin başında söylenen prensiplere müstenit bir terbiye ve tedris işi tahakkuk edemez.

Mektepte kitaplar ve tam takımlarla mücehhez laboratuvarlar, atölyeler, talebenin istifadesine filen amade bulundurulmalıdır. Aksi takdirde çocukların tettebbu'lerini tevsik faaliyetleri temamilen imkânsız hale gelir. yeni mektepler bu ihtiyacı teessüsleri gününden itibaren kıskanç bir ihtimamla temin etmek isterler.

Yeni mekteplerde her sınıfın müstakil kütüphanelerinde binlerce kitap vardır. Burada çocuklar için en mükemmel tedrisat vesaiti olan binlerce fotograf kolleksiyonları, resimler, kart postallar cem edilmiştir.

Mektebe girebilecek mecmuaların ve yevmi gazetaların hepsinin mutalaaya amade bulundurulması bu kadroyu tamamlar. Şüphe yokki bütün bu vasıtalar en kıymetli bilgi hazineler-

ridir. Uyanık bir çocuk bu hazinelerden talim ve terbiyesi lehine çok büyük istifadeler temin edebilir...

İçtimai, siyasi, iktisadi, ahlaki, sınaî, ilmi büyük küçük hadisat, bu vesaike serpilmiş haldedir. Bunlar, çocuğun alâka duyduğu, anlamağa, bilmeğe ve münakaşaya mecbur olduğu cemiyet hadiseleri için en canlı en güzel dersleri ihtiva eder.

Yeni mektepte küçüklerle ortancalar kendilerini alakadar eden havadisleri toplamak üzere daima yevmi gazetalarla alâkadar edilir.

Şayanıdikkat vekayi' bir ay müddetle bu işle oğraşmak üzere intihap olunan talebe mes'ulleri tarafından gazetalarından kesilerek tasnif edilir.

Umumun okuyacağı bir mahalle asılmak üzere kabili nakil mukavva levhalara yapıştırılır.

Bu levhalar her gün değiştirildiği için mektebin yevmi neşriyatı makamına kaim olur. Bu vesaike mevcut olduktan sonra artık eski tarzda yazılmış kitapları takibe lüzum yoktur. an'anavi kitapların yeknesaklığı ve cansızlığı ile, ancak bu zengin vesikalarla mücadele edilebilir. esasen yeni ders planlarıyla bu vesaitten başka ahenkdar olacak kitap da mevcut değildir.

Tenkrit ve konturöl kabiliyetini inkişaf ettirmek, tevsik ve taharri kabiliyetlerini ibda' eylemek için çocuğu kitapların manevi ve zihni esaretden suretikat'iyede kurtarmak lazımdır.

Kitabın malumatını yük-

lenmek başka, bizi alakadar eden şeyler üzerinde bizzat düşünerek hareket etmek, müşahede, tecrübe, taharri ve şahsi keşifler yapmak yine başkadır.... Yeni mekteplerde çocuğun bildiği şeylerin yine çocuk tarafından tertip ve tanzim edilmiş şahsi tecrübelerden ibaret olmasına çok ehemmiyet verilir.

çocuk her yerde, her zaman her şeye muktedir olmalıdır. Yoksa bir tek kitap bile onun fikri hareketlerinin mahdut ve mahsur kalmasına sebep olabilir. Ma'mafi yalnız bu kadarı da kâfi değildir.

Bunlara, laboratuvar ve atelyelerin behemehal inzimam etmesi lazımdır. Yeni mekteplerde kalıp alma, mukavva, teclit, marangoz, demirci atölyelerinin; fizik, kimya, tabiiyat laboratuvarlarının taaddüt ettiğini evvelce söylemiştik.

Taharri ve tecrübe faaliyetlerimizin ancak sıhhatli ve kuvvetli aletlere malik oldukça bir neticeye vasıl olabileceği zamanlarda atölyeler kadar lüzumlu ne vardır?

Çocuk burada yaratıcı aletler bulmalıdır.

Tedrisatın her şubesinin, vasıta ve mahsullerini burarlarda toplayacağımızı daha ilerde göstereceğiz.

Laboratuvarlarda bugünkü ilmi tekniğin mahsuli olan velut aletlerle, kadim ecdadının iptidai vasıtalarını zihnen mukayese kadar çocuğun gurur ve cesaretini, heyecan ve ahlakiyetini tahrik eden bir şey bulmak mümkünmidir? bu teemül imkânlarıyla çocuk, ilmi-

fennin tekâmülü tarihlerini bir daha yaşıyor demektir.

Yeni mekteplerde laboratuvar ve atelyeler bütün aletleriyle çocuklara teslim edilmiştir. hiç bir aletin camekânlar arkasında, kilitli dolaplar içinde görülmesiyle iktifa edilmez.

Bir çok mekteplerde belki laboratuvarlar atelyeler tamamlanmış, fakat asıl bunları serbest kullanmak hürriyeti eksik bırakılmıştır.

Talebe önünde yalnız muallimin tecrübe yapmasıyla tecrübi bir ilimin tahakkuk edebileceği zannolunuyor. halbuki bizzat talebe tarafından tecrübe ve taharriler yapılmadıkça her hangi bir faaliyetin terbiyevi kıymeti yoktur.

Yeni mekteplerde, muallimleri olsun olmasın çocuklar tetkik ve yarayacak her aleti arzularına tecribelerine amade bulurlar.

Ancak bunlardan birini bozdukları veya kırdıkları takdirde derhal tazmine mecbur tutulurlar. çocuklar kullandıkları aletlerden tamamen mes'uldurlar. Talebe meclisi kütüphaneye, kolleksiyonlara, ders vesaiğine, laboratuvarlara, atelyelere üç ay müddetle müntahap birer mes'ul tayin eder.

Yeni mekteplerde çocuklar gezinti ve seyahatlarda şahsi taharrileriyle mütemadiyen ders malzemesi toplayarak mektep kolleksiyonlarını zenginleştirirler.

gelecek makalelerde bu seyahatlardan bahs' edeceğiz.

Ahmet Hikmet

imtiyaz sahibi ve mes'ul müdürü

Ahmet Hikmet